

Pohled žáků základních škol na způsoby seznamování s informacemi o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci

 31.07.2009

**ELEMENTARY SCHOOL PUPILS' OPINION ON THE WAYS OF BEING ACQUAINTED WITH
INFORMATION ON RISK, OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH PROTECTION AT WORK**

Hana Hlavičková¹, Irena Kuhnová²

¹Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., hlavickova@vubp-praha.cz

²Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., kuhnova@vubp-praha.cz

ochrana zdraví

osvětové nástroje

školy

výchova

výzkum

vzdělávání

žáci

bezpečnost práce

Abstrakt

Článek seznamuje s průběhem a vyhodnocením besed uskutečněných počátkem r. 2009 ve vybraných základních školách ČR vyučujících podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a s výsledky dotazníkového šetření vhodnosti obsahu i formy osvětových nástrojů pro předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci žáků základních škol.

Klíčová slova: školy, žáci, vzdělávání, výchova, bezpečnost při práci, ochrana zdraví, osvětové nástroje, výzkum, VÚBP, 2009

Abstrakt

The article acquaints with the proceedings and assessment of school talks and presentations early in 2009 in selected primary schools in the Czech Republic that provide teaching according to the Framework Elementary Curriculum and with the findings of a questionnaire survey on appropriateness of wording and form of educational instruments that get across information on risk, safety and occupational health protection to elementary school pupils.

Keywords: schools, pupils/students, education, training, occupational safety, health protection, research, educational instruments, Occupational Safety Research Institute, 2009

Úvod

Oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) je velice složitou záležitostí a tematicky představuje méně záživné téma, které není snadné obvyklými prostředky uchopit. Proto je nutné se k tematice dostat zprostředkovaně přes nejrůznější příležitosti. Většina lidí dokáže pochopit hrozbu rizik, protože se na svých pracovištích s jejich důsledky zpravidla již setkala. Mladá generace však nemá dostatek vlastních zkušeností, a proto je nutné volit odlišné přístupy tak, aby dokázala pochopit význam bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci a ochrany zdraví člověka obecně, uměla hledat sama souvislosti mezi prevencí a represí a dokázala pochopit význam těchto opatření nejen z ekonomického, ale současně i z osobního hlediska každého člověka. Děti, žáci a studenti představují z tohoto pohledu významnou cílovou skupinu, která se bezprostředně po nástupu do praxe stává zásadním objektem v oblasti výchovy zaměstnanců. Proto musí být na řešení praktických záležitostí cílevědomě připravována s cílem získat pozitivní vztah k problematice BOZP a celkové povědomí o ní již v době školní docházky a studia, a to nejen formou standardně vedené výuky.

Dosavadní šetření VÚBP, v.v.i., zaměřená na děti a mládež, a nedávná spolupráce s konzultačním sborem učitelů při navrhování námětů na účinnou osvětu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a mládeže prokázala, že je důležité vytvořit příležitost, jak s využitím vhodných osvětových nástrojů oslovit cílovou skupinu mládeže a neformálním způsobem utvářet a dále posilovat povědomí o BOZP. Praxe, podložená statistickými údaji o pracovních úrazech zaměstnanců do 26 let věku, ukazuje, že právě mladí lidé, vzhledem k menší psychické a fyzické vyspělosti a minimu zkušeností, potřebují zvláštní pozornost, a proto základy správného chování pro jejich budoucí pracovní život by měly být postupně utvářeny od nejútlejšího věku. Snahou VÚBP, v.v.i., je pomoci připravit mladé lidi na první vstup do zaměstnání a seznámit je pomocí standardních i nových metod s otázkami týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zároveň chce toto výzkumné pracoviště obrátit pozornost vedení škol na společensky významná témata a inspirovat je k hledání dalších, neformálních, nástrojů výchovy a vzdělávání.

Šetření provedené VÚBP, v.v.i., v r. 2007 mezi žáky základních a středních škol a studenty vyšších odborných škol ukázalo, že téměř jedné třetině dotázaných by vyhovovalo, aby jim informace o BOZ byly předávány formou besed. Ověření vhodnosti určitého nástroje osvěty a propagace v oblasti BOZ mezi učiteli v r. 2008 m.j. potvrdilo, že s přibývajícím věkem žáků, a tedy i rozumovým vývojem a vědomostmi, jsou jako nástroj získávání informací preferovány zejména audiovizuální prostředky a besedy s odborníky z daného oboru. A právě prostřednictvím besed, zjišťoval VÚBP, v.v.i., na počátku r. 2009, jaká forma osvětových nástrojů a jaký obsah je respondenty z řad žáků základních škol nejlépe přijímán a jaký upřednostňují. Zároveň hodnotil, jakou úspěšnost měly samotné besedy prováděné mezi žáky 2. stupně základních škol za účelem předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech.

Zjišťování vhodnosti obsahu a výběru formy osvětových nástrojů se uskutečnilo v rámci řešení výzkumného projektu „Mediální a osvětové nástroje kultivace lidských zdrojů“, který je v letech 2004 – 2010 součástí výzkumného záměru VÚBP, v.v.i., „BOZP - Zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“.

Cíl a cílová skupina

Cílem bylo zjistit, jakými nástroji lze působit na žáky 2. stupně základních škol při předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech a jak jsou tyto nástroje žáky přijímány. Osloveno bylo 11 pražských základních škol, které vyučující podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 283 žáků.

Postup

VÚBP, v.v.i., zvolil pro zjišťování, jakými nástroji lze působit na žáky 2. stupně základních škol při předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech a jak jsou tyto nástroje žáky přijímány, interaktivní **besedu žáků s odborníky na BOZP** spojenou s vyplněním **dotazníku**. Přípravě a realizaci dotazníkového šetření předcházelo monitorování současného stavu implementace výchovy žáků ke zdraví a bezpečnému chování na základních školách.

A. Besedy žáků s odborníkem na BOZP

Metodologie

Pro přípravu, realizaci a vyhodnocení besed byl stanoven následující postup. Do fáze vyhodnocení realizace besed a celkového výsledku proběhlo:

- navázání spolupráce s lektorkou pro uskutečnění besed,
- zpracování projektu besed o bezpečnosti práce, ochraně zdraví a hygieně práce pro žáky 2. stupně ZŠ (cílová skupina), vč. osnovy besedy,
- oslovení vedení náhodně vytipovaných pražských základních škol, z nich bylo vybráno a za účelem spolupráce osloveno 11 škol,
- zpracování dotazníku pro cílovou skupinu,
- zpracování informačních a osvětových materiálů pro vybrané školy,
- realizace celkem 11 besed v prostředí vybraných škol, vč. pořizování fotodokumentace,
- distribuce informačních a osvětových materiálů ve školách, kde se uskutečnila beseda,
- dotazníkové šetření o vhodnosti obsahu a formy osvětových nástrojů u cílové skupiny žáků ZŠ vyučujících podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v závěru každé z besed,
- vyhodnocení výsledků realizace besed a
- statistické zpracování a vyhodnocení dotazníkového šetření,
- vyhodnocení realizace jednotlivých besed na ZŠ.

V přímé souvislosti s uskutečněnými besedami, ale mimo stanovený cíl byly dále získávány školní vzdělávací programy zúčastněných základních škol za účelem zpracování „Případové studie k používání metod výuky a forem práce s cílovou skupinou žáků základních škol

při zajišťování jejich výchovy ke zdraví a bezpečnému chování na příkladu vybraných škol ČR, vyučujících podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání“.

Výsledky realizace besed na ZŠ

Beseda zahrnovala představení lektora (profil práce osoby odborné způsobilé v prevenci rizik – technika BOZP, požadavky na vzdělání). Dále byla beseda zaměřena na:

- práva a povinnosti k BOZP žáků školy,
- chování žáků ve škole,
- chování žáků mimo školu, aby si nepřivodili úraz,
- význam poučení žáků o bezpečném a zdraví neohrožujícím chování (ve škole, doma i jinde) jako vklad pro budoucí povolání, pro kutilství a jiné volnočasové aktivity spojené s potencionálním nebezpečím nebo rizikem.

Žáci byli seznámeni s úrazy a statistikou úrazovosti jak školních, tak pracovních úrazů. Struktura besed zahrnovala

seznámení se základní legislativou týkající se bezpečnosti práce a návazností na školní řády, které také zajišťují pravidla bezpečného chování.

V rámci besedy žáci řešili modelový příklad úrazu, hodnotili odpovědnost za něj, definovali riziko, které jej způsobilo i možnosti, jak mu předejít. Dále určovali, jaké nebezpečné chování zapříčinilo úraz a pracovní neschopnost, která společnost stojí nemalé finanční prostředky. Ve třídě kolovaly fotografie rizikového chování a na jejich základě docházelo k diskuzi a byly zodpovídaný dotazy. Společně též vyhledávali rizika, která mohou hrozit ve třídě, v hodinách tělocviku, odborných hodinách chemie, fyziky či pracovních činnostech. Velkou řadu rizik nacházeli i ve volném čase a při sportu. Zároveň byli vedeni k uvědomění, že každé riziko je odstranitelné nebo alespoň je možné jej minimalizovat. V závěru besedy žáci vyplnili dotazník a obdrželi propagační materiály.

Někteří žáci, zejména 8. a 9. ročníků měli již představu o své pracovní budoucnosti, a tak besedovali o své přípravě na povolání, o vhodných OOPP a o zdravotní způsobilosti pro některá povolání. Zajímavé bylo, že žáci jako nejrizikovější uváděli povolání hasiče, nikoliv třeba pracovníky stavebních firem či řidiče.

Většina žáků měla o besedu a bezpečnost při práci zájem a aktivně diskutovala o tématu. Tuto skupinu žáků také zaujaly příklady úrazů či konkrétní řešení BOZP v praxi. Ale i mezi těmito žáky se našli tací, kteří nevidí důvod dbát o vlastní bezpečnost či o bezpečnost svých spolužáků.

Zjištěné poznatky

Pomocí besedy VÚBP, v.v.i., ověřoval, zda lze tímto osvětovým nástrojem vhodným způsobem působit na žáky 2. stupně základních škol při předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech, a jak je tento nástroj žáky přijímán. Úroveň a obsah besedy hodnotili žáci cestou dotazníku.

Zejména v otázkách č. 1 až 5 měli možnost se vyjádřit k charakteru besed a jejich přínosu a hodnotit jejich úroveň. Z vyhodnocení těchto otázek vyplynulo, že jednotlivé besedy byly žáky hodnoceny převážně kladně. Téměř 90 % žáků uvedlo, že se jim beseda líbila, ohodnotila ji známkou 1 či 2 a považovala tento způsob předávání informací za lepší, než je běžná výuka.

V průměru tři čtvrtiny dotázaných odpovědělo, že beseda jim přinesla nové poznatky a že bezpečnost a ochranu zdraví považují za zajímavé a důležité téma a že si uvědomují jeho závažnost. Nadpoloviční většina žáků si po vyslechnutí besedy ještě více uvědomila rizika, kterými jsou ohroženi a bude na základě těchto nových vědomostí na sebe i ostatní dávat větší pozor. Stejně procento dotázaných uvedlo, že vyhledá webové stránky s tematikou BOZ. 53 % žáků si předsevzalo, že o besedě o tom, co se dozvěděli nového, poví doma rodičům.

Závěrem lze konstatovat, že osvěta a prevence musí začínat již na základních školách, před přípravou na povolání a vstupem do pracovní praxe. Je třeba, aby si žáci uvědomili, že dosažením plnoletosti budou mít více odpovědnosti za bezpečnost svou a bezpečnost svého okolí a spolupracovníků.

B. Dotazníkové šetření vhodnosti obsahu i formy osvětových nástrojů u cílové skupiny žáků ZŠ vyučujících podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Metodologie

Dotazníkové šetření bezprostředně navázalo na besedy uskutečněné v 11 základních školách (viz část A tohoto článku). Dotazník byl rozdán 283 žákům 2. stupně základních škol. Než žáci začali dotazník vyplňovat, tak byli instruováni o způsobu vyplnění. Čas na vyplnění nebyl vymezen. Všichni oslovení žáci z navštívených škol dotazník vyplnili a odevzdali. Dotazníkové šetření se zúčastnilo 125 chlapců (44 %) a 158 dívek (56 %).

Věková skupina:

Nejpočetněji zastoupenou věkovou skupinou v počtu 80 žáků byli žáci ve věku 13 let (28 %), dále 76 žáků ve věku 14 let (27 %), následovalo 55 žáků ve věku 12 let (20 %), 51 žáků ve věku 15 let (18 %), 12 žáků ve věku 11 let (4 %) a 4 žáci ve věku 16 let (1 %). 5 žáků neudalo svůj věk (2 %).

Třída ZŠ:

Dotazníkové šetření probíhalo na 2. stupni ZŠ (6. až 9 třída). Nejvíce oslovených žáků bylo z 8 třídy, a to 103 (36 %), dále 66 žáků ze 6 třídy (23 %), následovali žáci z 9 třídy 59 (21 %) a ze 7 třídy 55 žáků (20 %).

Výsledky - statistické vyhodnocení dotazníkového šetření

Statistické údaje a komentář k jednotlivým otázkám a získaným odpovědím:

Líbila se ti beseda? (otázka č. 1)

Z celkového počtu 283 dotazníků vyplynulo, že 247 žákům se beseda líbila a označili ANO (87 %), 33 žáků se nelíbila (12 %) a 3 žáci NEVÍ (1 %).

Známku 1 besedu ohodnotilo 130 žáků (46 %), známku 2 dalo 102 žáků (36 %), známku 3 dalo 44 žáků (16 %), známku 4 ohodnotili 4 žáci (1 %) a známku 5 dva žáci (1 %) a 1 žák NEVÍ (0 %).

Bylo to lepší než běžná výuka? (otázka č. 2)

Na otázku č. 2 odpovědělo 261 žáků ANO (92 %), 20 žáků odpovědělo NE (7 %) a 2 žáci NEVÍ (1 %).

Dozvěděl/a ses něco nového? (otázka č. 3)

196 žáků na tuto otázku odpovědělo ANO (69 %), 84 žáků NE (30 %) a 3 žáci NEVÍ (1 %).

Bylo to pro tebe zajímavé téma? (otázka č. 4)

Téma bezpečnost práce, ochrana zdraví a hygiena práce zaujala 208 žáků (74 %), nezaujala 68 žáků (24 %) a 7 žáků neví (2 %).

Všemu jsi rozuměl/a? (otázka č. 5)

248 žáků prezentovanému tématu porozumělo a odpovědělo ANO (88 %), 30 žáků tématu nerozuměli a označili NE (10 %) a 5 žáků NEVÍ (2 %).

Jsou informace a varování, jak se chránit před nebezpečím pro tebe důležité? (otázka č. 6)

Na otázku odpovědělo 240 žáků ANO (85 %), 35 žáků NE (12 %) a 8 žáků NEVÍ (3 %).

Kde budeš hledat pomoc, když si nebudeš jistá/ý nebo si nebudeš vědět rady, jak se chránit před jakýmkoliv nebezpečím? (otázka č. 7)

Otázka č. 7 byla rozdělena do několika částí:

a) zeptáš se svého třídního učitele/učitelky?

144 žáků by se obrátilo na svého třídního učitele/učitelku (51 %), 93 žáků by pomoc u třídního učitele nevyhledalo (33 %) a 46 žáků neví (16 %).

b) zeptáš se jiného učitele/učitelky nebo ředitele/ředitelky?

Zde 96 žáků by se obrátilo na jiného učitele/učitelku nebo ředitele/ředitelku (34 %), 132 žáků by pomoc u jiného učitele nebo vedení školy nevyhledalo (47 %) a 55 žáků neví (19 %).

c) zeptáš se rodičů, sourozenců, příbuzných?

Na rodinné příslušníky by se obrátilo 235 žáků (83 %), 30 žáků NE (11 %) a 18 žáků neví (6 %).

d) zeptáš se jiného, tobě blízkého dospělého, kterému důvěřuješ?

171 žáků by se obrátilo na jinou důvěryhodnou osobu (60 %), 73 žáků NE (26 %) a 39 žáků neví (14 %).

e) zeptáš se kamarádů?

163 žáků by se obrátilo s žádostí o pomoc na kamaráda (58 %), 79 žáků by pomoc u kamarádů nehledali (28 %) a 41 žáků neví (14 %).

f) podíváš se na internet?

141 žáků by hledalo pomoc na internetu (50 %), 92 žáků by pomoc na internetu nehledali (33 %) a 50 žáků neví (18 %).

g) podíváš se do učebnice?

47 žáků by si vzali na pomoc učebnici (17 %), 170 žáků nikoliv (60 %) a 66 žáků neví (23 %).

h) kontaktuješ Policii ČR nebo organizaci zabývající se ochranou dětí před nebezpečím (Linka důvěry, Linka bezpečí)?

96 žáků by se o pomoc obrátili na orgány a organizace (34 %), 137 žáků nikoliv (48 %) a 50 žáků neví (18 %).

i) budeš hledat jiný zdroj rady a poučení?

76 žáků by hledalo jiný zdroj rady a poučení (28 %), 138 žáků nikoliv (49 %) a 66 žáků neví (23 %).

Řekneš o dnešní besedě a o všem, co ses dozvěděl/a nového rodičům? (otázka č. 8)

Na otázku č. 8 odpovědělo ANO 151 žáků (53 %), 120 žáků rodiče informovat nebude a označili NE (43 %) a 12 žáků NEVÍ (4 %).

Budeš po dnešní besedě dávat větší pozor na sebe i na ostatní? (otázka č. 9)

Po vyslechnutí besedy na téma bezpečnost práce, ochrana zdraví a hygiena práce bude na sebe i na ostatní dávat větší pozor 176 žáků (62 %), 96 žáků NE (34 %) a 11 žáků NEVÍ (4 %).

Podíváš se na doporučené webové stránky s tematikou bezpečnosti a ochrany zdraví? (otázka č. 10)

153 žáků vyhledá webové stránky s tematikou BOZ (54 %), 115 žáků NE (41 %) a 15 žáků NEVÍ (5 %).

Stal se ti ve škole úraz? (otázka č. 11)

173 žákům se stal ve škole úraz a odpověděli ANO (61 %), 108 žáků odpovědělo NE (38 %) a 2 žáci NEVÍ (1 %).

Chováš se často neopatrně a zbytečně riskuješ? (otázka č. 12)

Na otázku č. 12 odpovědělo 141 žáků ANO (50 %), 128 žáků odpovědělo NE (45 %) a 14 žáků NEVÍ (5 %).

Jsi ve škole v průběhu školního roku seznamován/a s riziky a nebezpečím, která tobě nebo okolí mohou způsobit úraz či jiné škody? (otázka č. 13)

248 žáků uvádí, že je ve škole v průběhu školního roku seznamováno s riziky a nebezpečím (88 %), 34 žáků nikoliv (12 %) a 1 žák NEVÍ (0 %).

Jsi ve škole seznamován/a i se způsoby, jak se před těmito riziky dobře chránit? (otázka č. 14)

238 žáků ví, jak se před riziky chránit (84 %), 41 žáků nikoliv (15 %) a 4 žáci NEVÍ (1 %).

Zúčastnil/a ses někdy soutěže která se týkala tématu bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny a správného chování? (otázka č. 15)

Z celkového počtu oslovených žáků (283) se soutěže na téma bezpečnost, ochrana zdraví, hygiena a správné chování zúčastnilo 104 žáků (37 %), 167 žáků NE (59 %) a 12 žáků NEVÍ (4 %).

Označ téma, kterého se soutěž týkala. (otázka č. 16)

Otázka č. 16 byla rozdělena do několika částí podle tématu soutěže:

- a) bezpečnost chování ve škole – 104 žáků (37 %)
- b) bezpečné chování při pracovních činnostech a při práci – 94 žáků (33 %)
- c) dopravní výchova, chování na silnici, pravidla silničního provozu – 64 žáků (23 %)
- d) osobní bezpečí (ochrana před cizími lidmi, venku, doma – 58 žáků (20 %)
- e) osobní hygiena – 40 žáků (14 %)
- f) zdravý životní styl (zdravá výživa/strava, odpočinek, pohyb) – 42 žáků (15 %)
- g) drogy, alkohol, kouření – 85 žáků (30 %)
- h) šikana, násilí – 63 žáků (22 %)
- i) ochrana před požárem – 57 žáků (20 %)
- j) ochrana před mimořádnými událostmi (živelní pohromy, průmyslové havárie) – 38 žáků (13 %)

k) jiné téma, jaké – 0 žáků (0 %).

O jakou soutěž šlo? (otázka č. 17)

Otázka č. 17 byla rozdělena do několika částí podle charakteru soutěže:

a) výtvarná – 62 žáků (22 %)

b) fotografická – 15 žáků (5 %)

c) filmová – 15 žáků (5 %)

d) literární nebo literárně-dramatická – 25 žáků (9 %)

e) tvorba sms – 5 žáků (2 %)

f) jiná, jaká – 0 žáků (0 %).

Máš zájem a určitě se přihlíšíš do letošní soutěže s názvem „DEJ NA SEBE POZOR, MAMI, DEJ NA SEBE POZOR, TATI!“? (otázka č. 18)

Do soutěže vyhlášené v r. 2009 projevilo zájem se přihlásit 46 žáků (16 %) 117 žáků zájem nemělo (41 %) a 120 žáků NEVÍ (43 %).

Chtěl/a bys, aby podobná beseda jako ta dnešní byla ve škole častěji? (otázka č. 19)

Na otázku 230 žáků odpovědělo ANO (81 %), 28 žáků NE (10 %) a 25 žáků NEVÍ (9 %).

Zjištěné poznatky

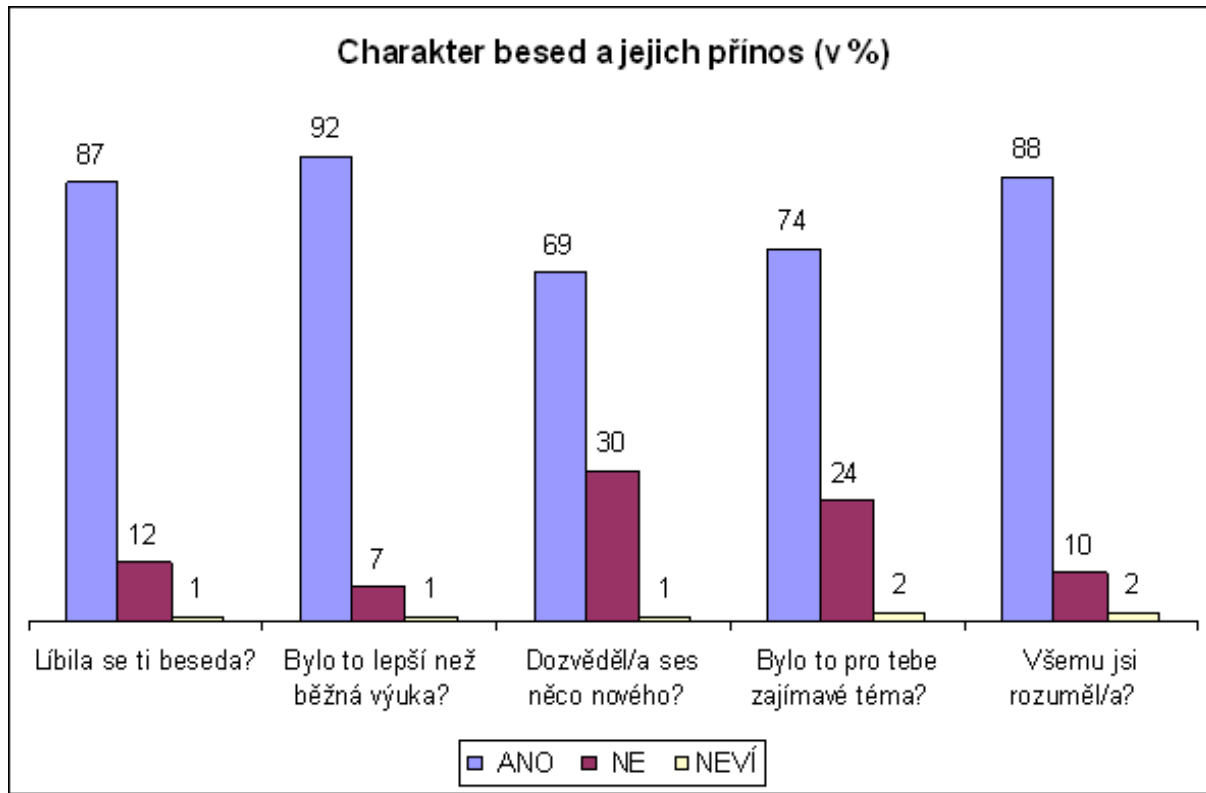
Z provedeného dotazníkového šetření získal VÚBP, v.v.i., statistická data, z nichž po jejich zpracování a vyhodnocení vyplynulo, že informace o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech je pro mládež velmi zajímavým a vítaným tématem. Také ukazuje, že žáci jsou s riziky o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech srozuměni, avšak ve většině případů se podle toho nechovají.

Šetřené oblasti dotazníkového šetření byly rozděleny do 7 oblastí:

- charakter besed a jejich přínos + ohodnocení realizace besed (ot. č. 1, 2, 3, 4, 5, 19)
- práce s internetem (ot. č. 10)
- získání a přenos nových poznatků (ot. č. 3, 8)
- důležitost získaných poznatků a sebereflexe (vliv na změnu chování) (ot. č. 6, 9)
- informovanost o ochraně před riziky, teorie a praxe (ot. č. 11 – 14)
- zdroje pro informovanost (ot. č. 7)
- aktivní účast žáků v soutěžích (ot. č. 15, 16, 17).

1. Charakter besed a jejich přínos + ohodnocení realizace besed

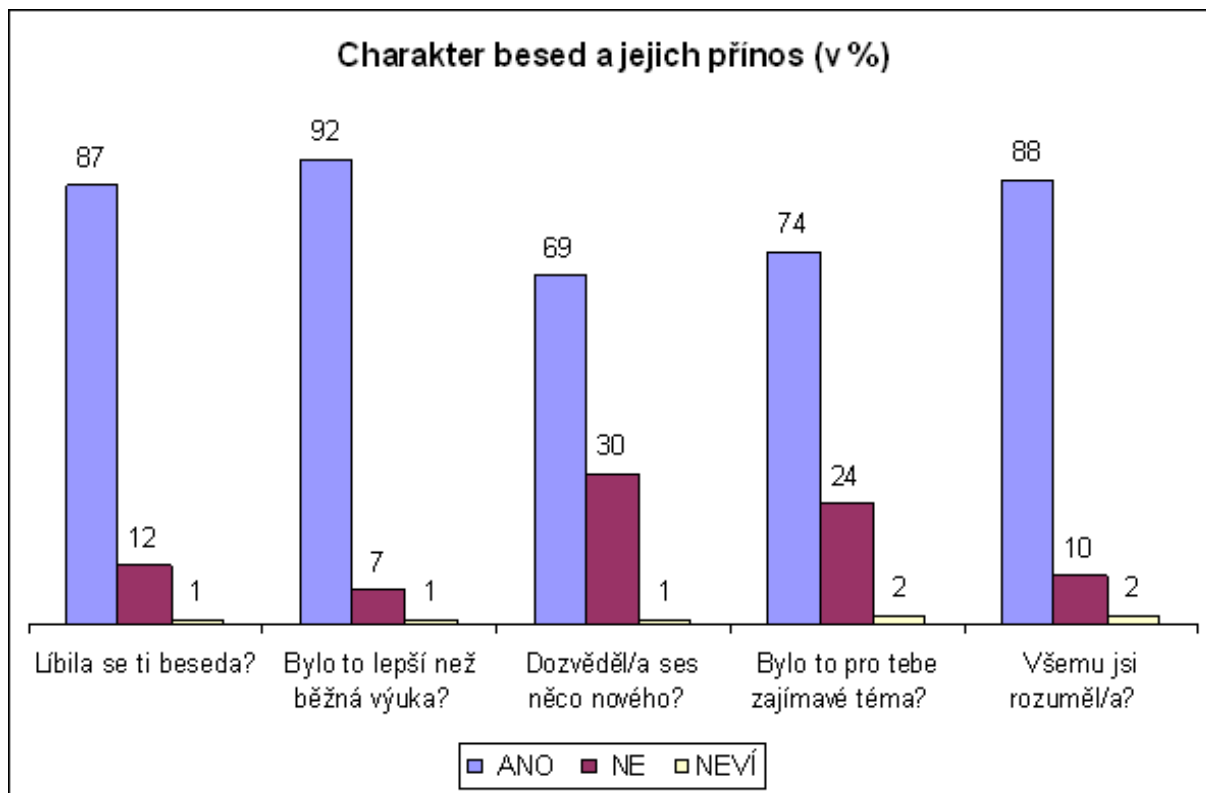
Po zhodnocení výsledků dotazníkového šetření vyplynula vysokou úroveň kladného hodnocení těchto besed, kdy téměř 90 % žáků uvedlo, že se jim beseda líbila, ohodnotila ji známkou 1 či 2 a považovali tento způsob předávání informací za lepší, než je běžná výuka.

Graf č. 1 Charakter besed a jejich přínos

2. Práce s internetem

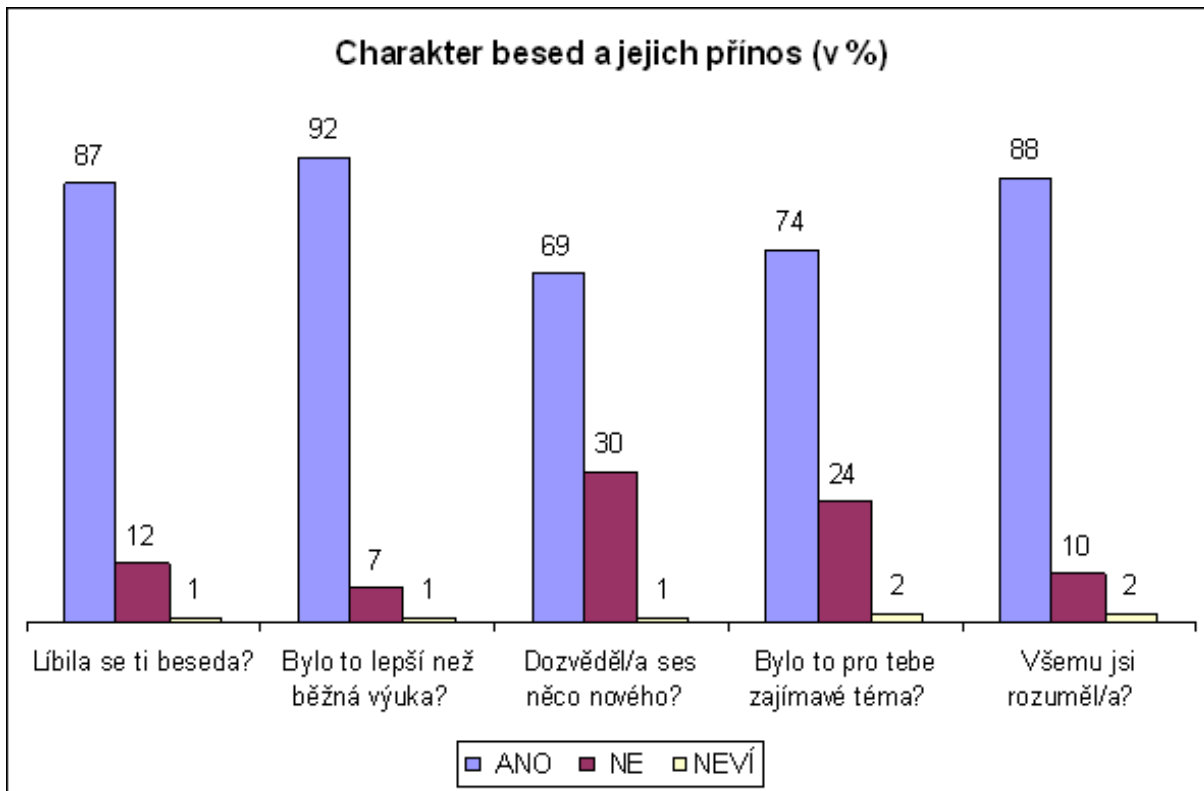
Nadpoloviční většina žáků si po vyslechnutí besedy vyhledá webové stránky s tematikou BOZ.

Graf č. 2 Práce cílové skupiny s internetem

3. Získání a přenos nových poznatků

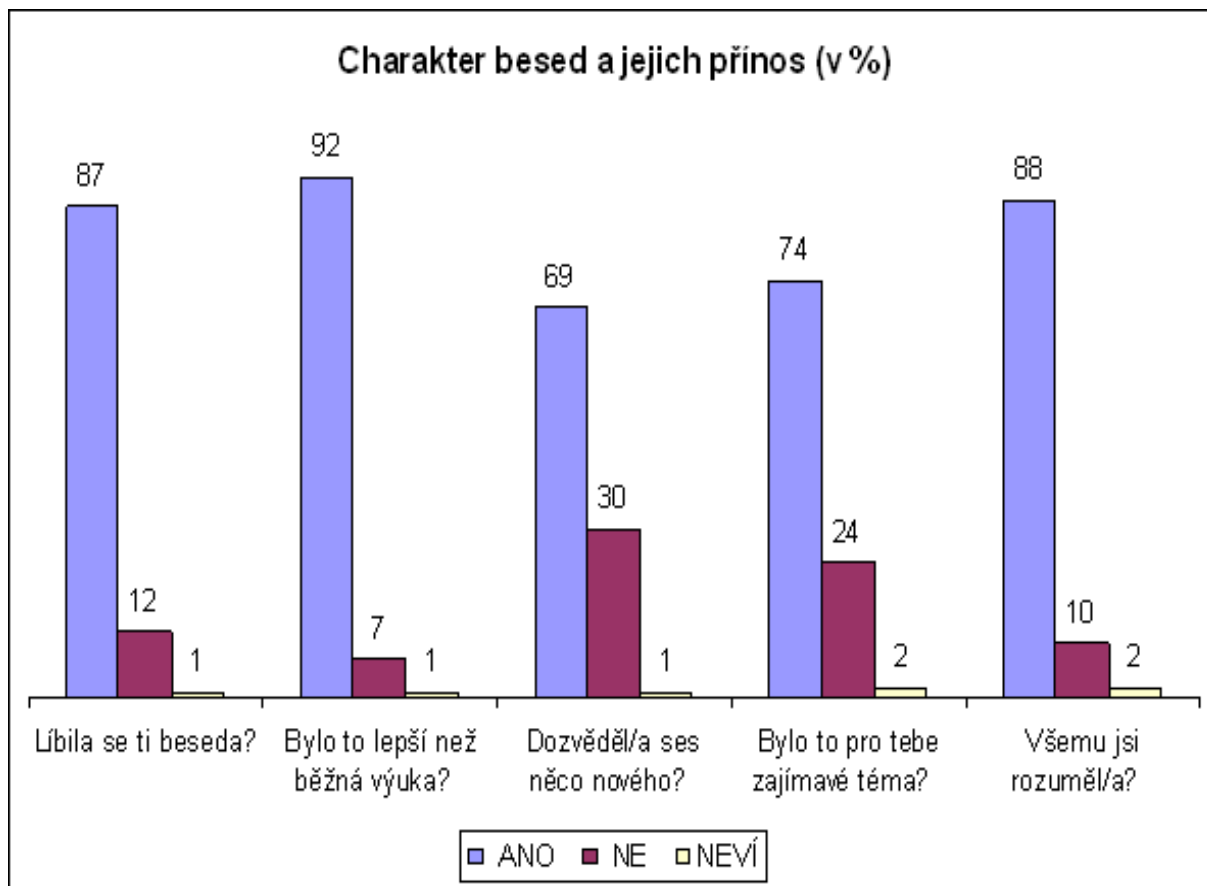
Většina dotázaných odpovědělo, že beseda jim přinesla nové poznatky a že bezpečnost a ochranu zdraví považují za zajímavé a důležité téma a že si uvědomují jeho závažnost.

Graf č. 3 Získání a přínos nových poznatků

4. Důležitost získaných poznatků a sebereflexe (vliv na změnu chování)

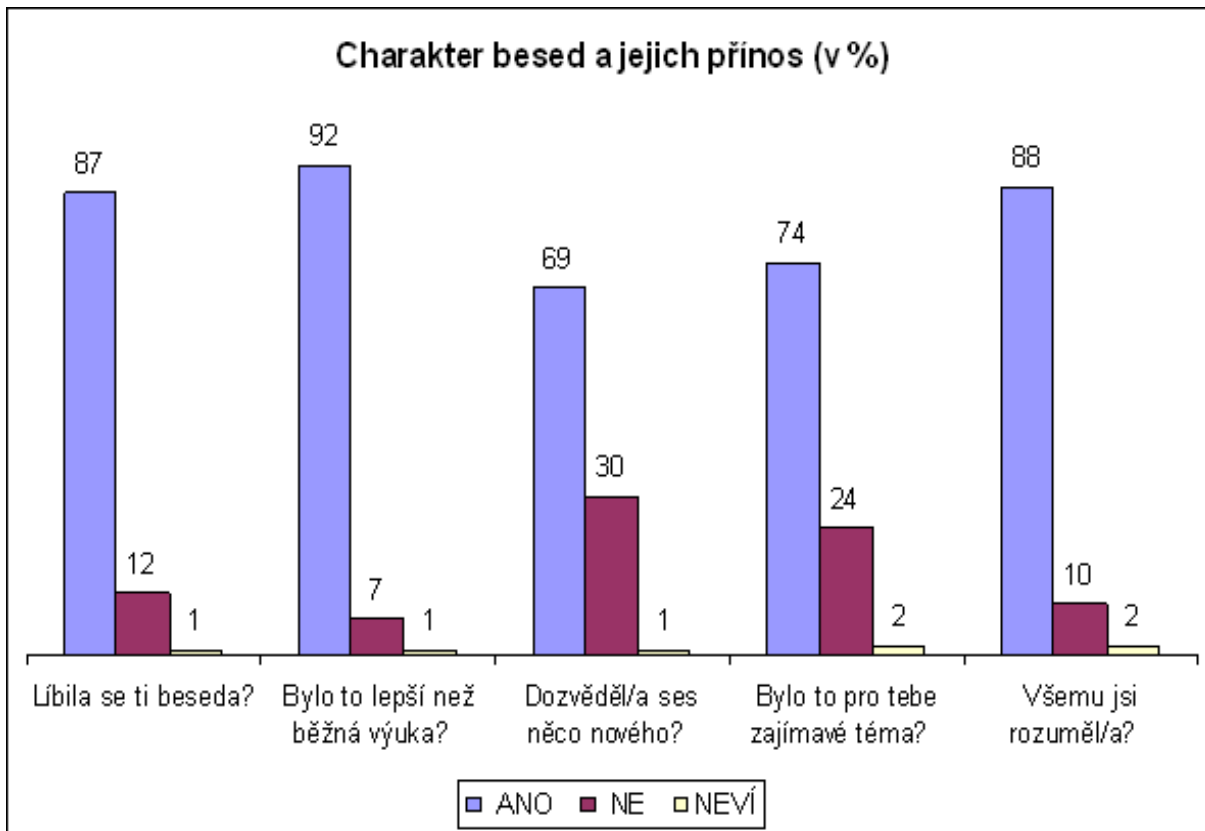
Nadpoloviční většina žáků si po vyslechnutí besedy ještě více uvědomila rizika, kterými jsou ohroženi, a bude na základě těchto nových vědomostí na sebe i ostatní dávat větší pozor.

Graf č. 4 Důležitost získaných poznatků a sebereflexe

5. Informovanost o ochraně před riziky, teorie a praxe

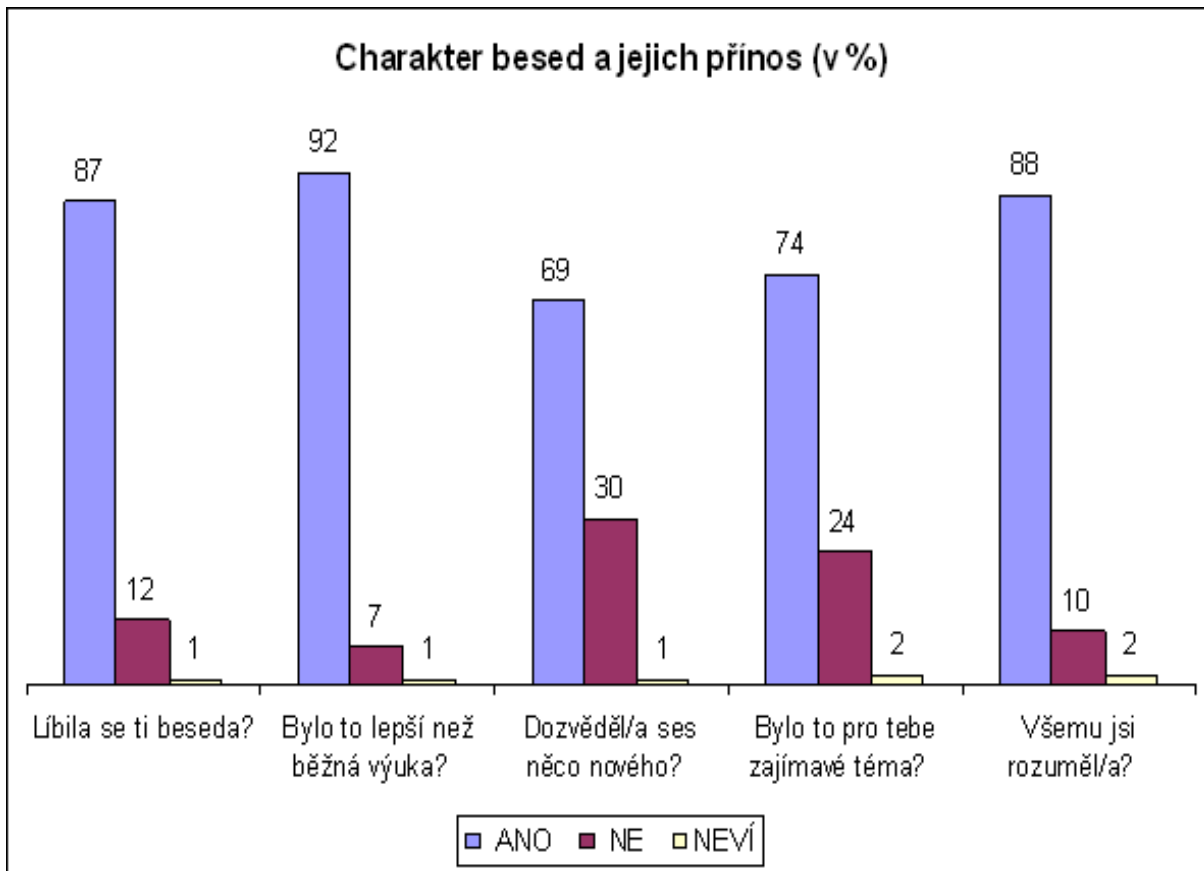
Většina dotázaných je v průběhu školního roku seznamována s riziky a nebezpečím, která mohou způsobit úraz či jiné škody (88 %) a podobné procento uvádí, že ví, jak se před riziky chránit. Ovšem přitom polovina žáků přiznává, že se chová často neopatrně a zbytečně riskuje!

Graf č. 5 Informovanost o ochraně před riziky

6. Zdroje pro informovanost

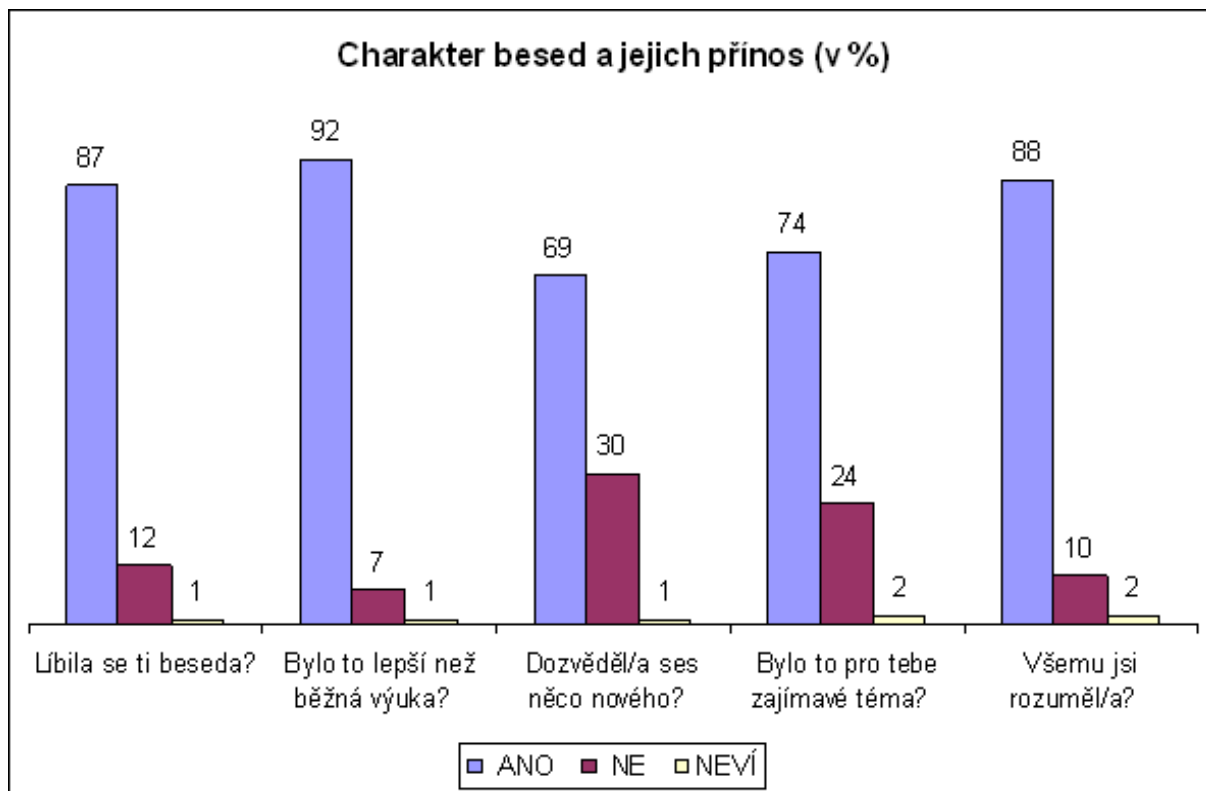
83 % žáků hledá pomoc v situaci, kdy si neví rady, jak se chránit před nebezpečím v rodině. 60 % dotázaných by se obrátilo na jinou důvěryhodnou osobu a polovina žáků na třídního učitele. V učebnici by hledalo poučení jen 17 % a jiný zdroj rady 28 % žáků.

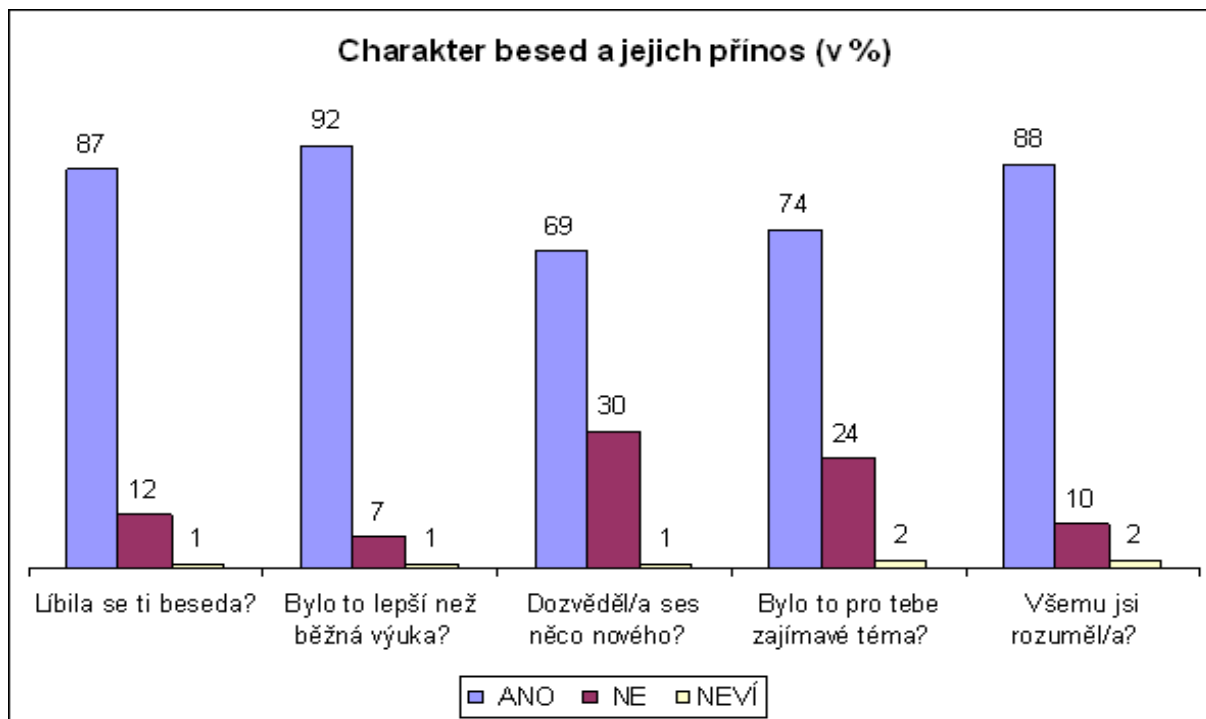
Graf č. 6 Zdroje pro informovanost

7. Aktivní účast žáků v soutěžích

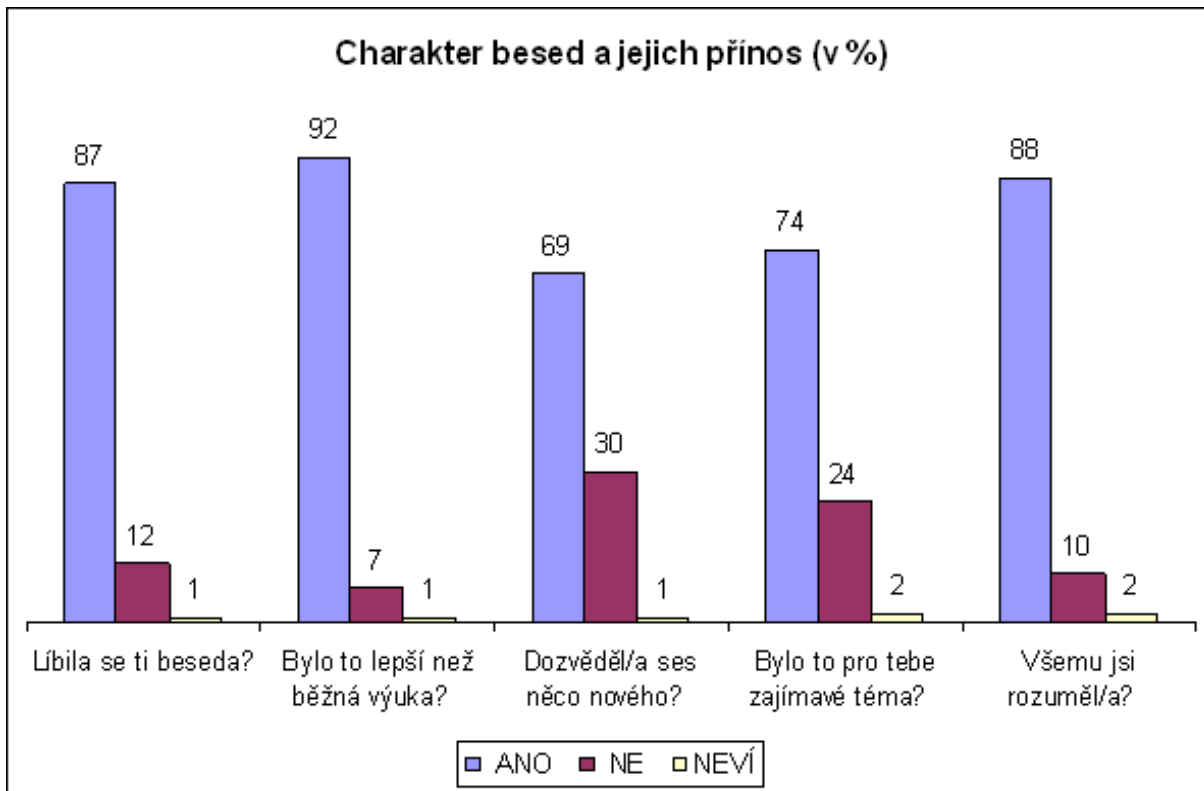
Dobrym zjištenim je skutečnost, že 37 % žáků se již zúčastnilo některé ze soutěží na téma bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny a správného chování (viz graf č. 7). Ukázalo se, že soutěže k tomuto tématu jsou žáky poměrně oblíbené. Z dotazníkového šetření o vhodnosti obsahu a formy osvětových nástrojů u cílové skupiny žáků ZŠ (viz výše) zároveň vyplynulo, že podobnou besedu by ve škole uvítalo častěji 81 % žáků. Témata soutěží a pořadí jejich oblíbenosti uvádí graf č. 8. Charakter soutěží, jichž se žáci zúčastnili, uvádí graf č. 9. Na základě získaných údajů lze předpokládat, že besedy a soutěže o BOZ, o předcházení rizikům a v neposlední řadě také o tom, jak se správně a účelně chránit jsou vhodným nástrojem pro žáky ZŠ.

Graf č. 7 Aktivní účast žáků v soutěžích

Graf č. 8 Oblíbená témata v soutěžích

Graf č. 9 Pořadí oblíbených soutěží

Přestože hodnoty, zjištěné v tomto dotazníkovém šetření, jsou pravděpodobně ovlivněny skutečností, že přímo navazovalo na uskutečněnou besedu, můžeme konstatovat, že žáci přijímají tyto informace se zájmem, že se nad problematikou zamýšlejí a že vítají každý nový zdroj rady a poučení. K takovým zdrojům lze přiřadit i besedy, významné místo v žebříčku zdrojů zauímají také soutěže. Přitom však v popředí zůstávají „tradiční“ zdroje informací a pomoci – a to rodina, jiný blízký dospělý nebo kamarád (83, 60 a 58 %). Na dalším místě je téměř shodně třídni učitel a internet (51 a 50 %). Policii, Linku důvěry nebo Linku bezpečí by volilo jako ochranu před nebezpečím 34 % dětí. V učebnicích by hledalo pomoc pouze 17 % dotázaných.

Závěr

Díky jedenácti kooperujícím základním školám a jejich 283 žákům získal VÚBP, v.v.i., potřebné množství údajů, která poskytla odpovědi na otázky jaká forma osvětových nástrojů a jaký obsah je respondenty z řad žáků základních škol nejlépe přijímán a jaký upřednostňují. Šetřením se prokázalo, že zejména besedy jsou vhodným osvětovým nástrojem jak oslovit cílovou skupinu mládeže při předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech, a že jde u věkové skupiny dětí 11-16 let o nástroj oblíbený. Je třeba připustit, že zčásti může být tato obliba zapříčiněna negativním postojem žáků k tradiční podobě vyučovací hodiny s výkladem a zkoušením, kdy beseda nebo jiná forma výuky je pro ně zábavnější a tudíž vítaná. Na druhé straně měl VÚBP, v.v.i., možnost ověřit si také průzkumem mezi učiteli základních škol, o jehož výsledcích připravuje do tohoto periodika další článek, že i oni vítají besedu jako vhodnou formu k podpoře zajišťování výchovy žáků k ochraně zdraví. Fakta získaná dotazníkovým šetřením zároveň potvrdila některé poznatky z let 2007 a 2008 zmíněné v úvodu tohoto článku. Překvapivým zjištěním pro VÚBP, v.v.i., byla skutečnost, že informace o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech jsou pro mládež velmi zajímavým a vítaným tématem. Přesto se ukazuje, že žáci jsou s riziky o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pracovních činnostech srozuměni, avšak ve většině případů se podle toho nechovají. Z tohoto zarážejícího faktu, že lidské zdraví není pro mladé lidi nejvyšší hodnotou, by měla vycházet celospolečenská

nutnost kultivace myšlení, vědění a citového prožívání lidí, jejich hodnotové orientace včetně přijetí pocitu plné zodpovědnosti za péči o své zdraví. Výchova k BOZP je úzce propojena se zdravotvídou, etikou, občanskou odpovídností a uvědomováním si proživotních hodnot. Měla by proto prolínat mnohými předměty a současně by měla být podpořena příkladem dospělých. Zde by měla základní roli hrát především výchova žáka k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování v různých situacích v rodině, jejíž podíl na výchově dítěte jako budoucího občana obecně je často nedostačující.

Z poznatků získaných provedeným šetřením bude VÚBP, v.v.i, vycházet v dalším výzkumu mediálních a osvětových nástrojů pro kultivaci lidských zdrojů. Aktivity VÚBP, v.v.i., související s řešením projektu budou i nadále zaměřeny na vymezování nové dimenze komunikačního prostředí, formulování pravděpodobných kvalitativních změn a zjišťování, jakým způsobem se tyto změny odrazí ve volbě komunikačních nástrojů. Na základě výsledků výzkumu komunikačního prostředí, ve kterém se uskutečňuje využití mediálních a osvětových nástrojů, budou stanoveny zásady pro tvorbu komunikačních mixů a pravidla pro jejich použití a ověřována jejich účinnost u jednotlivých společenských skupin vč. cílové skupiny dětí a mládeže. V ověřování dalších osvětových nástrojů výchovy a vzdělávání zaměřených na téma bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovních činnostech bude tým řešitelů ve spolupráci s vedením některých základních škol i nadále pokračovat. Prioritním úkolem přitom bude připravovat mladé lidi na první vstup do zaměstnání a seznamovat je s pomocí standardních i nových metod s otázkami týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a ochrany před riziky vyplývajícími z práce i zájmové pracovní činnosti. Do konce r. 2009 se přímo ve výuce uskuteční ověřování didaktických a informačních materiálů pro témata: elektrický proud, hluk, nebezpečné chemické látky, hygiena práce u PC, práce s nářadím a nástroji, příprava na volbu povolání. Podle požadavku učitelů 1. a 2. stupně ZŠ budou na podporu výchovy žáků ke zdraví zpracována k ověřování další témata.

Dotazníkové šetření provedené mezi žáky není, a do budoucna ani nebude, z hlediska validity jedinou cestou, jak zjišťovat názory této cílové skupiny k obsahu a formě osvětových nástrojů pro předávání informací o rizicích a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a její postoje k ochraně zdraví. Nikoliv jen fakta, ale především změna postojů jsou rozhodujícím faktorem, a to nejen v pracovním prostředí, ale i celém životě. V další etapě výzkumu proto VÚBP, v.v.i., zvažuje hlubší přístup při sledování změn v informovanosti a postojích shodného nebo téměř shodného vzorku respondentů. Zajímavým by bylo také zjišťování vzájemné souvislosti mezi obecně rizikovým chováním dětí a mládeže nebo snahou o sebepoškozování (jízda na vagonech metra nebo mezi vozy tramvajové soupravy, lezení na sloupy elektrického vedení, experimentování s návykovými látkami apod.) a utvářením postojů k ochraně zdraví při pracovních činnostech a při práci.

Přílohy

[Dotazník k dotazníkovému šetření mezi žáky 2. stupně základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií](#)
K BESEDĚ O BEZPEČNOSTI PRÁCE, OCHRANĚ ZDRAVÍ A HYGIENĚ PRÁCE

Autor článku:

[Hana Hlavičková](#)

[PhDr. Irena Kuhnová](#)